

NGOẠI NGỮ VỚI BẢN NGỮ

SO SÁNH CHẤT LƯỢNG BẢN DỊCH VIỆT - HÀN GIỮA AI DỊCH VÀ CON NGƯỜI DỊCH Ở THỂ LOẠI VĂN BẢN BÁO CHÍ NGHIÊM THỊ THU HƯƠNG*

TÓM TẮT: Nghiên cứu đặt mục tiêu so sánh chất lượng bản dịch văn bản báo chí tiếng Việt sang tiếng Hàn, giữa trí tuệ nhân tạo (AI) và người dịch. Câu hỏi đặt ra là liệu AI đã đạt chất lượng tương đương hoặc vượt trội so với người dịch trong thể loại văn bản đặc thù này hay không? Nghiên cứu sử dụng phương pháp kết hợp định tính và định lượng: 6 bài báo tiếng Việt lần lượt được dịch bằng AI, được 5 người biên phiên dịch trong các cơ quan, tổ chức của Hàn Quốc, sau đó được 3 giảng viên người Hàn Quốc đánh giá và so sánh. Bộ tiêu chí đánh giá gồm (1) Độ chính xác; (2) Độ tự nhiên và lưu loát; (3) Văn phong báo chí; (4) Khả năng truyền tải hàm ý văn hóa. Kết quả nghiên cứu chỉ ra AI vượt trội về độ chính xác, về tính ổn định, khả năng duy trì nhất quán thuật ngữ, và về truyền tải đầy đủ thông tin. Người dịch có lỗi dịch sai, dịch thiếu nhưng có ưu thế trong việc sử dụng ngôn từ linh hoạt, sáng tạo, đặc biệt ở các tiêu đề bài báo và ở các biểu hiện giàu sắc thái biểu cảm. Sự khác biệt này bắt nguồn từ đặc điểm kỹ thuật của AI và khó khăn của người dịch khi dịch sang ngôn ngữ đích là ngoại ngữ.

Từ khóa: Dịch thuật AI; dịch giả con người; dịch báo chí Việt - Hàn; chất lượng bản dịch; chỉnh sửa hậu kỳ.

NHẬN BÀI: 05/08/2025.

BIÊN TẬP-CHỈNH SỬA-DUYỆT ĐĂNG: 25/01/2026

1. Mở đầu

Từ lâu, dịch thuật đóng vai trò cầu nối quan trọng trong giao tiếp quốc tế. Ngày nay, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo (AI), các hệ thống dịch máy dựa trên mạng nơ-ron (Neural Machine Translation - NMT) đã tạo ra bước tiến lớn trong dịch tự động. Các công cụ như Google Translate, Microsoft Translator, Papago, hay ChatGPT có khả năng xử lý lượng văn bản lớn với tốc độ nhanh, độ chính xác ngày càng cao. Câu hỏi “bản dịch của AI đã thực sự đạt đến mức tương đương với bản dịch do dịch giả con người (người dịch) thực hiện hay chưa” hoặc “ở một lĩnh vực đặc thù, ví dụ như trong lĩnh vực báo chí - yêu cầu cao về sắc thái ngôn ngữ và tính chính xác thì bản dịch của AI thế nào?” đã được đặt ra và dần dần được các nhà nghiên cứu làm sáng tỏ.

Đã có nhiều kết quả nghiên cứu về dịch song ngữ, giữa tiếng Việt với tiếng Anh, tiếng Pháp, tiếng Trung, hoặc tiếng Hàn với tiếng Anh, tiếng Đức, tiếng Trung... nhưng nghiên cứu chuyên sâu về dịch Việt - Hàn nói chung còn rất hạn chế, đặc biệt trong thể loại báo chí còn hoàn toàn bỏ ngỏ. Nghiên cứu này đặt mục tiêu phân tích, đánh giá sự khác biệt về độ chính xác, mạch lạc và phong cách dịch giữa bản dịch của AI và bản dịch của con người trong thể loại văn bản báo chí, giới hạn trong phạm vi dịch văn bản báo chí dịch từ tiếng Việt sang tiếng Hàn. Kết quả nghiên cứu sẽ chỉ ra ưu, nhược điểm của mỗi phương thức dịch, từ đó cung cấp cơ sở khoa học cho việc phân tích ứng dụng của dịch máy trong thực tiễn, cho việc giảng dạy dịch thuật ở các cơ sở đào tạo biên phiên dịch tiếng Hàn, tiếng Việt, nâng cao năng lực dịch báo chí cho người dịch.

Nghiên cứu đặt ra câu hỏi:

(1) Mức độ khác biệt giữa bản dịch Việt - Hàn do AI thực hiện và bản dịch của con người trong thể loại văn bản báo chí là gì?

(2) AI dịch các yếu tố đặc thù của văn phong báo chí (như tiêu đề giật tít, ẩn dụ, cấu trúc đảo ngữ,...) sang tiếng Hàn hiệu quả đến đâu so với bản dịch của con người?

Với các giả thiết nghiên cứu:

1) Có sự khác biệt đáng kể về chất lượng giữa bản dịch Việt - Hàn do AI thực hiện và bản dịch của con người trong thể loại văn bản báo chí.

*TS; Trường Đại học Hà Nội; Email: ngiemhuong2@gmail.com

2) Bản dịch do AI thực hiện vượt trội về mức độ truyền tải thông tin, mức độ chính xác ngữ pháp, có tính ổn định.

3) Bản dịch do con người thực hiện có thể mạnh trong truyền tải cảm xúc, có nhiều sáng tạo trong việc sử dụng các biện pháp ngôn từ.

Kiểm chứng giả thiết qua phân tích so sánh kết quả dịch trên các tiêu chí đánh giá chất lượng dịch.

2. Cơ sở lý luận và thực tiễn

Tác giả Hassan (2018) khi nghiên cứu cặp ngôn ngữ Anh - Trung trong dịch tin tức (News translation) đã cho thấy hệ thống dịch máy bằng nơ-ron (Neural machine translation = NMT) của Microsoft khi đem so sánh qua các tiêu chí khách quan, đã đạt đến mức chất lượng tương đương với người dịch chuyên nghiệp. Dù vậy, nhóm tác giả lưu ý rằng chất lượng phụ thuộc rất lớn vào nguồn gốc văn bản nguồn và kỹ năng người đánh giá. Cùng năm, các tác giả Toral, Castilho, Hu & Way (2018) tái kiểm định khái niệm “parity” (bằng con người) trong dịch máy bằng nơ-ron (NMT) và chỉ ra rằng khi thực hiện đánh giá chuyên gia, hoặc khi xem xét câu dịch trong bối cảnh liên câu thì bản dịch AI vẫn chưa thực sự đạt chất lượng ngang với người dịch. Tác giả Yuri Bizzoni (2020) đã phân tích các dấu hiệu để nhận ra kết quả là sản phẩm của dịch máy, tên gọi là “dấu vết dịch máy/ translationese” trong cả văn bản dịch viết và lời nói. Tác giả đã khẳng định rằng dịch AI để lại các dấu vết/ các mẫu dịch máy (translationese) khác với bản dịch là con người, dịch AI đạt mức độ thông hiểu đáng kể nhưng còn thiếu tự nhiên và ít cảm xúc.

Tại Hàn Quốc - quốc gia dẫn đầu về công nghệ điện tử cũng đã sớm có các công trình nghiên cứu liên quan đến vấn đề dịch máy với đào tạo BPD. Tháng 2 năm 2017, Hiệp hội Biên phiên dịch quốc tế và Trường Đại học Sejong đã tổ chức hội thảo với chủ đề “Đại chiến dịch giữa người dịch và máy dịch”. Tại hội nghị này người ta đồng thời giao nhiệm vụ dịch (bao gồm tài liệu văn học và tài liệu phi văn học) cho 3 chuyên gia dịch thuật và cho 3 thiết bị dịch thông minh, trong giới hạn thời gian 50 phút với người và 10 phút với máy. Kết quả người dịch dành chiến thắng. Các chuyên gia cũng chỉ ra rằng “Dịch máy cho người ta sự ngạc nhiên về tốc độ dịch nhưng nó vẫn chưa thực sự thuyết phục ở khía cạnh hiểu diễn ngôn”. Tác giả Choi Su-yeon (최수연, 2017) đã chỉ ra cụ thể sự phát triển của Internet và kỹ thuật số, khả năng tiếp cận các chương trình sản xuất video và phụ đề tăng lên, mạng lưới người tham gia nhiều lên, các fansub ra đời, v.v. đã làm thế hệ dịch nghe - nhìn phát triển nhanh chóng. Với sự ra đời của AI, máy móc có thể tìm kiếm, sắp xếp và thống nhất thuật ngữ, thuật nghe nhìn, có thể điều tra, sắp xếp và thống nhất thuật ngữ. Công việc tạo phụ đề thậm chí đã hoàn toàn tự động dựa trên công nghệ nhận dạng giọng nói và công nghệ đọc video. Sự phát triển vũ bão của các công nghệ này trong tương lai có thể thay thế một lực lượng lớn lao động trong dịch nghe - nhìn. Điều này đòi hỏi người dịch phải có những năng lực mà công nghệ không thể thay thế được, biên dịch nghe nhìn trong tương lai phải là một chuyên gia công nghệ và cũng phải là một biên tập viên thật sáng tạo. Các giáo sư Lim Hyung-Jea, Heo Eun-Hye, Ravan Kelvin (2023) cũng khẳng định rằng mặc dù dịch thuật AI có thể thay đổi vai trò của người làm nghề BPD nhưng vẫn có những hạn chế đối với khả năng thay thế sự sáng tạo của con người cũng như sự hiểu biết và giải thích văn hóa. Vì thế, tương lai của người làm nghề BPD và ngành dịch thuật không còn lựa chọn nào khác ngoài việc dựa vào dịch thuật AI và sự hợp tác của con người. Công nghệ kỹ thuật số có thể thay thế hoặc biến đổi vai trò truyền thống của dịch thuật và phiên dịch, nhưng sự sáng tạo của con người và sự hiểu biết về văn hóa vẫn quan trọng không kém. Tác giả Yonsuk Song (2020) của Trường Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc trong nghiên cứu về đạo đức dịch thuật báo chí (journalistic translation ethics) đã tiến hành phân tích bản dịch máy Hàn - Anh, Anh - Hàn ở thể loại tin tức, và kết luận rằng dịch máy hiện tại chưa thể thay thế người dịch, đặc biệt khi cần duy trì tính trung lập và sắc thái báo chí. Tác giả Go Eun-Young (고은영, 2018) khi so sánh bản dịch của dịch giả, bản dịch AI và bản dịch AI sau chỉnh sửa (post-editing) đã chỉ ra rằng bản dịch con người vượt trội về phong cách nhưng AI có lợi thế về tốc độ và nhất quán.

Ở Việt Nam, nhóm giáo viên ở Trường Đại học Bách khoa Hà Nội, Viện nghiên cứu công nghệ FPT, Đại học FPT Hong-Hai Phan-Vu, Viet-Trung Tran (2018) trong nghiên cứu thử nghiệm dịch máy nơ-ron giữa tiếng Việt và tiếng Anh đã chỉ ra rằng công nghệ dịch máy đã đạt được kết quả ấn tượng với các cặp ngôn ngữ phổ biến như tiếng Anh với tiếng Pháp hoặc tiếng Anh với tiếng Trung. Trường hợp tiếng Anh

với tiếng Việt còn thiếu hụt các ngữ liệu song ngữ nên vẫn còn đang có nhiều thách thức thực tế. Cùng với kết quả nghiên cứu như vậy, tác giả Trần Thị Thảo Phương (2024) nghiên cứu quan điểm của sinh viên ngành dịch Anh-Việt khi sử dụng công cụ dịch máy: Google Translate, ChatGPT và chỉ ra rằng dịch máy hỗ trợ tốt việc dịch nhanh, tuy nhiên dễ xảy ra dịch sai nghĩa, thiếu tự nhiên, đặc biệt với thành ngữ và sắc thái văn hóa. Liên quan đến phân tích ưu, nhược điểm và thách thức của việc sử dụng AI trong giáo dục tác giả Trịnh Thùy Dương (2023) đã nêu ưu điểm của việc sử dụng AI trong giáo dục là giúp đa dạng cách truyền tải nội dung, giúp thực hiện đồng thời nhiều tác vụ giảng dạy, trợ giúp người dạy và người học trong quá trình học tập và giúp xử lý lượng thông tin lớn trong thời gian ngắn, thực hiện nhiều tác vụ phức tạp một cách nhanh chóng.

Có một số điểm khá giống giữa các nghiên cứu này đó là ở tiêu chí đánh giá chất lượng bản dịch. Các tài liệu trên đều sử dụng các tiêu chí phổ biến trong so sánh dịch máy và người dịch là (1) Mức độ chính xác - accuracy, (2) Mức độ tự nhiên và lưu loát - fluency, (3) Tính nhất quán trong thuật ngữ và phong cách - journalistic style, (4) Khả năng truyền tải hàm ý văn hóa và văn phong đặc thù - Cultural Adequacy.

3. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu kết hợp giữa định tính và định lượng. Trong đó:

- Nghiên cứu định tính: Phân tích sâu các đặc điểm ngôn ngữ (từ vựng, ngữ pháp), văn phong, tính biểu đạt ở mỗi bản dịch và so sánh các kết quả dịch. Cụ thể: Tác giả chọn 6 bài báo tiếng Việt, mỗi bài có độ dài 300-500 từ và tiến hành dịch sang tiếng Hàn bằng: một công cụ AI - ChatGPT; một nhóm người dịch là 05 người có trình độ đại học, năng lực tiếng Hàn Topik 6 (bậc cao nhất trong đánh giá năng lực tiếng Hàn là người nước ngoài), hiện đang làm công việc biên phiên dịch trong một số công ty Hàn Quốc ở Việt Nam, kinh nghiệm làm việc 4-5 năm, và tiến hành so sánh các bản dịch theo tiêu chí: (1) Độ chính xác; (2) Độ tự nhiên và lưu loát; (3) Văn phong báo chí; (4) Truyền tải hàm ý văn hóa.

- Nghiên cứu định lượng: 03 giáo viên người Hàn Quốc đang giảng dạy tại khoa tiếng Hàn, Trường Đại học Hà Nội sẽ đọc từng bài và chấm theo thang điểm Likert (1-5) ứng với mỗi tiêu chí trên. Sau đó, tác giả sẽ phân tích kết quả bằng so sánh điểm số trung bình giữa hai nhóm bản dịch.

4. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

4.1. Độ chính xác

Ở tiêu chí này xem xét việc bản dịch có truyền tải đầy đủ và trung thành với nội dung văn bản nguồn, không thêm, bớt hoặc làm sai lệch thông tin hay không. Một bản dịch đạt độ chính xác cao cần giữ nguyên ý nghĩa, số liệu, tên riêng và thông điệp của bản gốc. Kết quả cho thấy kết quả dịch của AI giữ đúng được nội dung, kết quả của con người còn có trường hợp dịch sai nghĩa hoặc dịch bỏ sót. Kết quả cho thấy:

a) AI thường giữ đúng nội dung hơn, trong khi nhiều người dịch bỏ sót hoặc dịch sai nghĩa.

Ví dụ câu nguồn: *Việt Nam sẽ tiếp tục có các chính sách tạo điều kiện thuận lợi để doanh nghiệp nước ngoài yên tâm kinh doanh tại Việt Nam.*

Kết quả người dịch sai: 베트남은 계속 유리한 정책을 만들 것이다, ở chỗ không truyền tải đầy đủ nội dung; thiếu ý “doanh nghiệp nước ngoài yên tâm”.

Kết quả dịch chính xác nên là: 베트남은 외국 기업들이 안심하고 사업할 수 있도록 계속해서 유리한 정책을 펼칠 것이다.

Tương tự, câu nguồn: *Việt Nam chủ động nhiều biện pháp giải quyết tình trạng thâm hụt thương mại.* Cụm từ “*giải quyết tình trạng thâm hụt thương mại*” là định ngữ của cụm từ “*nhiều biện pháp*”

Kết quả người dịch sai: 베트남은 무역적자를 해결했다. Định ngữ đã được dịch dành “*đã giải quyết tình trạng thâm hụt thương mại*” - đã làm thay đổi ý nghĩa của câu nguồn.

Kết quả dịch chính xác nên là: 베트남은 무역수지 적자를 해소하기 위해 다양한 조치를 주도적으로 취하고 있다.

b) Kết quả cũng cho thấy AI dịch ổn định hơn, trong khi nhiều kết quả của người dịch còn lỗi ngữ pháp, dịch thiếu thông tin của câu nguồn.

Ví dụ câu nguồn: *Thỏa thuận thương mại song phương nhằm tạo khuôn khổ lâu dài thúc đẩy quan hệ kinh tế, thương mại ổn định.*

Kết quả người dịch sai: 양자가 경제·무역 관계를 안정적으로 발전시키기 통상의 협의를 일찍 한다. Người dịch đã không dịch đúng cụm từ “*khuôn khổ lâu dài*”, dịch thành “*Hai bên đã sớm ký thoả thuận thương mại để duy trì ổn định quan hệ kinh tế, thương mại*”, làm thay đổi ý nghĩa của câu nguồn, thiếu ý “*khuôn khổ lâu dài*”.

Kết quả dịch đúng: 양국 간 경제·무역 관계를 안정적으로 발전시키기 위한 장기적인 틀을 마련하기 위해 양자 무역 협정을 조속히 협상한다.

Tương tự, câu nguồn: *Năm nay nhiều dự án cơ sở hạ tầng trọng điểm đã được khởi công.*

Kết quả người dịch sai: 올해 많은 프로젝트가 시작되었다. Người dịch đã không dịch cụm từ “*cơ sở hạ tầng trọng điểm*”, chỉ dịch thành “*Nhiều dự án đã được bắt đầu năm nay*”, làm thay đổi ý nghĩa của câu nguồn.

Kết quả dịch đúng: “올해 주요 인프라 프로젝트들이 본격적으로 착공되었다.”

Điểm trung bình của 3 giáo viên cũng cho kết quả đánh giá tương tự:

Bảng 1. Kết quả đánh giá mức độ chính xác

Đối tượng dịch	Giáo viên 1	Giáo viên 2	Giáo viên 3	Điểm trung bình
AI	5	5	5	5
Hằng	4	4	4	4
Thủy	4	3	3	3,3
Trang	3	4	3	3,3
Linh	3	4	3	3,3
Phương	3	3	3	3

4.2. Độ tự nhiên và lưu loát

Độ lưu loát đánh giá mức độ đúng ngữ pháp, cấu trúc câu mạch lạc và dễ đọc trong bản dịch sang ngữ đích. Một bản dịch có mức độ tự nhiên và lưu loát sẽ không gây cảm giác miễn cưỡng, dịch gượng ép, hoặc dịch vụng về, câu dịch sang ngữ đích đạt mức trôi chảy, mượt mà, tự nhiên. Ở tiêu chí này cho thấy đặc điểm đối lập giữa dịch AI và người dịch: AI thường tạo câu ngắn gọn, mạch lạc, dễ đọc, mức độ tự nhiên và lưu loát rất ổn định, người dịch có khuynh hướng viết câu dài và phức tạp.

Ví dụ câu nguồn: *Quyền lợi hỗ trợ chi phí y tế: hỗ trợ viện phí cho mỗi ngày nằm viện, nhân đôi mức hỗ trợ viện phí khi nằm viện tại khoa chăm sóc đặc biệt, và hỗ trợ chi phí phẫu thuật khi điều trị bệnh hoặc tổn thương.*

Kết quả AI dịch: 의료비 지원 혜택: 입원 시 1 일당 입원비 지원, 중환자실 입원 시 지원금 두 배 지급, 질병·부상 치료를 위한 수술비 보장. Câu dịch ngắn gọn, nhịp câu tự nhiên.

Kết quả người dịch: 의료비 지원의 권리: 매일의 입원비 지원하며, 중환자실에 입원했을 경우 입원비를 2 배로 지원, 또는 질병 치료나 부상치료 시 수술비를 지원한다, người dịch sử dụng nhiều mệnh đề nối “*하며… 경우… 또는…*”, làm câu dài và lặp từ, giảm mức độ lưu loát.

Tương tự, câu nguồn: *Quyền lợi bảo hiểm tử vong hoặc thương tật toàn bộ vĩnh viễn: chi trả 150% Số tiền bảo hiểm hoặc tổng phí bảo hiểm đã đóng, bên cạnh đó, công ty sẽ chi trả thêm 100% số tiền bảo hiểm nếu người được bảo hiểm chẳng may bị tai nạn dẫn đến tử vong hoặc thương tật toàn bộ vĩnh viễn.*

Kết quả AI dịch: 사망 또는 전신 영구장애 보장: 보험금의 150% 또는 납입한 총 보험료를 지급하며, 사고로 인한 사망·장애 시 추가로 보험금의 100%를 지급

Kết quả người dịch: 사망이나 영구 전신 장애 보험 이권: 150% 보험금이나 납입한 총 보험금을 지원한다. 또한, 보험을 받는 사람이 사고를 당해 사망이나 영구 전신 병신까지 이르는 경우 회사는 보험료의 100%를 추가 지원한다. Người dịch sử dụng cấu trúc phức tạp không cần thiết, thêm cụm từ *큰 가치에 따름* làm câu rườm rà.

Cũng bởi đặc điểm của AI là khuynh hướng sử dụng cấu trúc đơn giản, nên với những câu nguồn có tính biểu cảm cao hoặc có sử dụng biện pháp tu từ thì câu của người dịch trôi chảy hơn và phù hợp hơn.

Ví dụ câu nguồn: *Sản phẩm này không chỉ là bảo hiểm mà còn là người bạn đồng hành.*

Kết quả AI dịch: 이 상품은 단순한 보험이 아니라 생활에서 함께하는 친구이다.

Kết quả người dịch: 이 상품은 단순한 보험이 아니라 고객의 삶과 동행하는 파트너 역할을 한다.

Cả 2 kết quả dịch đều đúng ngữ pháp, đủ nội dung, câu mạch lạc và dễ đọc nhưng kết quả của Ai dịch có cấu trúc đơn giản 친구이다 – là người bạn, kết quả của người dịch có thêm cụm từ “파트너 역할을 한다 – đóng vai trò là người bạn”, câu có độ trôi chảy tốt và phù hợp với ngôn ngữ báo chí hơn

Điểm trung bình của 3 giáo viên cũng cho kết quả đánh giá tương tự:

Bảng 2. Kết quả đánh giá mức độ tự nhiên và lưu loát

Đối tượng dịch	Giáo viên 1	Giáo viên 2	Giáo viên 3	Điểm trung bình
AI	4	4	4	4
Hằng	5	5	4	4,7
Thủy	3	3	3	3
Trang	3	3	3	3
Linh	3	3	3	3
Phuong	2,5	3	3	2,7

4.3. Văn phong báo chí

Văn phong báo chí phản ánh khả năng của bản dịch trong việc giữ đúng đặc điểm ngôn ngữ và phong cách viết của báo chí: khách quan, rõ ràng, ngắn gọn, giàu thông tin và phù hợp với cách hành văn của nhà báo bản ngữ. Bản dịch báo chí tốt phải đảm bảo truyền đạt đúng, đủ thông tin mà còn tái hiện giọng điệu và cấu trúc đặc thù của thể loại này.

Kết quả cho thấy ở văn phong báo chí: AI có lợi thế ở sự trang trọng, cách dụng thuật ngữ báo chí chuẩn mực, ngược lại người dịch có thể dịch sát nghĩa nhưng đôi khi diễn đạt dài dòng mang tính miêu tả, hoặc diễn đạt mang tính khẩu ngữ.

Ví dụ câu nguồn: ... nhằm tạo khuôn khổ lâu dài thúc đẩy quan hệ kinh tế, thương mại ổn định, cùng có lợi...

Kết quả AI dịch: ... 장기적이고 안정적인 경제·무역 협력의 틀을 마련하고 ... sử dụng cụm từ chuẩn mực của báo chí Hàn - 장기적이고 안정적인 협력, văn phong trang trọng;

Kết quả người dịch: ... 안정적과 상호 호혜적인 경제-무역을 촉진하기 위해..., tuy dịch sát nghĩa nhưng dài dòng và lặp từ, thiếu nhịp điệu báo chí.

Tương tự, câu nguồn: *Khai mạc Hội chợ hàng Việt Nam tiêu biểu xuất khẩu 2025.*

Kết quả AI dịch: 2025 년 베트남 대표 수출상품 박람회 개막.

Kết quả người dịch: 2025 년 베트남 우수 수출 상품전시회 개막.

Cả 2 kết quả dịch đều tốt nhưng AI dùng 박람회 개막 - *khai mạc hội chợ*, chuẩn với tiêu đề báo chí, trong khi người dịch dùng 전시회 개막 - *triển lãm*, mang tính khẩu ngữ.

Tuy nhiên, nếu xét riêng ở góc độ đặc thù của tiêu đề báo chí thì bản dịch người dịch có cách chọn từ, chọn lối diễn đạt hiệu quả hơn.

Ví dụ câu tiêu đề ở ngữ nguồn: *Kinh tế Việt Nam 2025 có nhiều sức bật.*

Kết quả AI dịch: 2025 년 베트남 경제, 강력한 성장 모멘텀 확보, sử dụng thuật ngữ 모멘텀 확보 - *gia tốc*;

Kết quả người dịch 1: 2025 년 베트남 경제의 강한 돌파력, sử dụng cụm từ 돌파력 - *sức bật, bứt phá*;

Kết quả người dịch 2: 2025 년 베트남 경제의 강한 대도약, sử dụng cụm từ 대도약 - *bước nhảy vọt* ... đều có tính chất nhấn mạnh, gợi hình ảnh và có hiệu quả thu hút sự quan tâm của người đọc hơn so với kết quả AI dịch.

Ngoài ra, AI thường sử dụng cấu trúc và ngữ nghĩa đơn thuần, có màu sắc “trung tính” và ít sự sáng tạo trong việc đảo, đổi trật tự.

Ví dụ câu tiêu đề ở ngữ nguồn: *Việt - Mỹ sẽ đàm phán thỏa thuận thương mại đối ứng.*

Kết quả AI dịch: 베트남·미국, 상호 무역 협정 협상 추진; cấu trúc rất đơn giản, cùng trật tự với ngữ nguồn, trong khi kết quả người dịch: 상호관세 협상 예정 hoặc 상호관계를 협상할 예정... đều là những cách biểu hiện từ ngữ giàu biểu cảm hơn.

Ở văn phong báo chí, xét tổng thể thì bản dịch của AI tốt hơn trong truyền tải nội dung miêu tả, AI đáp ứng tốt về tính chính xác của thông tin, bản dịch của người dịch hiệu quả hơn trong dịch tiêu đề bởi một số biện pháp tu từ, thu hút người đọc.

Bảng 3. Kết quả đánh giá mức độ phù hợp văn phong báo chí

Đối tượng dịch	Giáo viên 1	Giáo viên 2	Giáo viên 3	Điểm trung bình
AI	4	4	4	4
Hằng	3	3	3,5	3,2
Thủy	2	2,5	2	2,2
Trang	2	2,5	2	2,2
Linh	2	2,5	2,5	2,3
Phương	2,5	3	3	2,8

4.4. Truyền tải hàm ý văn hóa

Khả năng này thể hiện mức độ bản dịch bảo toàn và diễn đạt được các yếu tố văn hóa, ngữ cảnh xã hội và hàm ý đặc trưng của văn bản nguồn. Một bản dịch truyền tải hàm ý văn hóa tốt giúp người đọc ngôn ngữ đích hiểu đúng ý nghĩa văn hóa, tránh gây hiểu lầm hoặc mất sắc thái đặc thù.

Kết quả dịch cho thấy đối với trường hợp dịch câu có số yếu tố chính trị, ngoại giao - tính khuôn mẫu cao, bản dịch của AI cho kết quả tốt hơn.

Ví dụ câu nguồn:cho phép Ukraine có thể chủ động phòng vệ...

Kết quả AI dịch: ... 우크라이나가 ... 방어 능력을 발휘할 수 있도록 ..., sử dụng cụm từ 방어 능력 발휘 – *phát huy năng lực phòng vệ* là đúng với thuật ngữ báo chí, phù hợp với cách diễn đạt của tiếng Hàn Quốc.

Kết quả người dịch: ... 우크라는 ... 자체 방어를 할 수 있을 것 ..., sử dụng cụm từ 자체 방어 – *tự thế phòng vệ*, và cả cụm 자체 방어를 할 수 있을 것 – *có thể tự phòng vệ* - ; là cách diễn đạt còn mang nặng tính khẩu ngữ và chưa thể hiện đầy đủ hàm ý chính trị - quân sự trong cụm từ *chủ động phòng vệ* của ngữ nguồn.

Tương tự, trong câu nguồn: *Phía Mỹ cũng mong muốn phối hợp chặt chẽ để giải quyết vấn đề thâm hụt thương mại, hướng tới quan hệ ngày càng sâu sắc trên các lĩnh vực, cụm từ... hướng tới quan hệ ngày càng sâu sắc...*

Kết quả AI dịch: ... 다양한 분야에서 양국 관계를 더욱 심화시키기를 희망한다고 ..., sử dụng cụm từ 양국 관계를 더욱 심화시키다 - *làm sâu sắc hơn mối quan hệ giữa 2 nước*, động từ *hướng tới* ... đã chuyển thành động từ 심화시키다 *làm sâu sắc hơn*, phù hợp cách nói ngoại giao báo chí Hàn Quốc.

Kết quả người dịch: ... 더욱 더 깊은 관계로 향하기 위해 ..., sử dụng cụm từ 깊은 관계로 향하다 là kết quả của phương pháp dịch nguyên tự, dịch sát, giữ nguyên cụm từ ở ngữ nguồn sát nhưng không phải cách diễn đạt tự nhiên trong ngôn ngữ báo chí, trong văn hóa của người Hàn Quốc.

Bảng 4. Kết quả đánh giá mức độ phù hợp trong truyền tải hàm ý văn hóa

Đối tượng dịch	Giáo viên 1	Giáo viên 2	Giáo viên 3	Điểm trung bình
AI	4	5	5	4,7
Hằng	4	5	5	4,7
Thủy	3	3	3	3
Trang	3	3	3	3

Linh	3	3	3	3
Phương	3	3	3	3

4.5. Thảo luận

Kết quả chỉ ra ở trên cho thấy sự khác biệt đáng kể giữa bản dịch của AI và bản dịch của người dịch trong thể loại văn bản báo chí. Sự khác biệt này có thể bởi các nguyên nhân sau đây:

1) AI có năng lực xử lý dữ liệu và có tính nhất quán: Chúng ta đều biết rằng các hệ thống dịch được dạy, được huấn luyện trên lượng dữ liệu khổng lồ, vì thế các hệ thống này nhận diện mẫu câu, từ vựng rất nhanh chóng và chính xác. Nhờ vậy, bản dịch của AI luôn đủ thông tin, không có hiện tượng dịch thiếu hoặc bỏ sót thông tin.

2) AI có hạn chế trong diễn đạt tự nhiên, hạn chế trong sáng tạo: Do đặc điểm của AI là tạo câu dựa trên mô hình thống kê, nó sẽ ưu tiên lựa chọn cấu trúc cơ bản, đúng ngữ pháp. Vì thế, bản dịch của AI thường là các câu văn ngắn gọn, rõ ràng, có tính khuôn mẫu.

Ngược lại, người dịch với kinh nghiệm, kiến thức và khả năng cảm nhận ngữ đích (ở đây là tiếng Việt - tiếng mẹ đẻ) sẽ có thể chọn câu từ, cách diễn đạt đắt giá hơn, phù hợp hơn, cũng có thể có sử dụng biện pháp tu từ, đảo trật tự, diễn đạt giàu sắc thái hơn để làm nổi bật thông điệp của diễn ngôn nguồn.

3) Khó khăn của người dịch khi ngữ đích là ngoại ngữ: Ngoài lỗi dịch sai, dịch thiếu nội dung, đối với việc dịch Việt - Hàn như các dữ liệu phân tích trên đây, ngôn ngữ đích là ngoại ngữ thì người dịch thường xuyên phải đối mặt với những khó khăn trong (1) khả năng làm chủ từ ngữ, cấu trúc câu chuẩn bản ngữ, (2) thiếu sự tiếp xúc thường xuyên với một loại hình văn bản đặc thù - ở đây là loại hình văn bản báo chí, nên khó đạt được cách diễn đạt mang chuẩn phong cách báo chí bản địa, (3) sự khác biệt trong biểu đạt ẩn dụ, hàm ý văn hóa giữa tiếng Việt với tiếng Hàn Quốc, khiến việc tìm cách diễn đạt tương đương khi dịch sang tiếng Hàn trở nên khó khăn hơn.

5. Kết luận

Nghiên cứu này đã chỉ ra trong dịch Việt - Hàn ở thể loại văn bản báo chí Việt - Hàn, AI thể hiện ưu thế vượt trội ở độ chính xác, tính ổn định và khả năng duy trì nhất quán thuật ngữ, truyền tải đầy đủ thông tin của văn bản nguồn. Tuy nhiên, bản dịch của AI còn hạn chế về sự linh hoạt, tính sáng tạo và khả năng truyền đạt những biểu đạt giàu sắc thái. Ngược lại, người dịch mặc dù còn mắc lỗi thiếu thông tin hoặc sai thông tin nhưng bản dịch của người dịch lại có câu từ sinh động, có biện pháp tu từ và khả năng truyền đạt những sắc thái văn hóa ở ngôn ngữ nguồn, tạo nên bản dịch tự nhiên.

Kết quả nghiên cứu này bước đầu chỉ ra một hướng đi mới trong việc công tác biên dịch hoặc công tác đào tạo biên phiên dịch là sự kết hợp dịch AI với chỉnh sửa hậu kỳ (post-editing) của người dịch. Nhất là ở thể loại văn bản báo chí, sự kết hợp này sẽ tận dụng được thế mạnh của AI về tốc độ và tính ổn định, đồng thời phát huy được thế mạnh của người dịch ở sự sáng tạo và hiểu biết văn hóa. Nghiên cứu có thể mở rộng phân tích với dữ liệu lớn hơn hoặc đa dạng thể loại văn bản hoặc nghiên cứu sâu hơn vai trò chỉnh sửa hậu kỳ (post-editing) với văn bản dịch AI.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Thanh Bình (2020), “Nghiên cứu so sánh dịch máy và dịch thủ công trong giảng dạy dịch thuật tiếng Anh”. Tạp chí *Ngôn ngữ và Đời sống*, 6(2), tr.45–52.
2. Trần Thị Thảo Phương (2024), *Quan điểm của sinh viên về việc sử dụng dịch máy trong dịch thuật Anh-Việt*. Huế University Journal of Science: Social Sciences and Humanities, 133(1), 85–99. Retrieved from <https://jos.hueuni.edu.vn/index.php/hujos-ssh/article/view/7406>.
3. Trịnh Thùy Dương, Trịnh Thị Hương, Tống Mạnh Hùng, Mai Tú Hương (2023), “Ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học”. Tạp chí *Kinh tế và Dự báo*, số 23 tháng 8.2023 tr.66-70.
4. Bizzoni, Yuri., Chatzikyriakidis, S., & Johansson, R. (2020), *Human vs machine translation: The role of translationese*. Proceedings of IWSLT 2020, 342–352; Link: <https://aclanthology.org/2020.iwslt-1.34>.

5. Hassan, H., Aue, A., Chen, C., Chowdhary, V., Clark, J., Federmann, C., ... Zhou, M. (2018), *Achieving human parity on automatic Chinese to English news translation*. Microsoft AI & Research, arXiv preprint arXiv:1803.05567. Link: <https://arxiv.org/abs/1803.05567>.
6. Phan-Vu, Q., Nguyen, T. H., & Le, A. C. (2018), *Vietnamese neural machine translation with large parallel corpora*. arXiv preprint arXiv:1810.12557. Link: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1810.12557>.
7. Son, Y. (2020), *Ethics in journalistic translation: Human and machine perspectives*. Babel, 66(1), 45–62. John Benjamins, Link: <https://benjamins.com/catalog/babel.00188.son>.
8. Toral, A., Castilho, S., Hu, K., & Way, A. (2018). *Attaining the unattainable? Reassessing claims of human parity in neural machine translation*. arXiv preprint arXiv:1808.10432. Link: <https://arxiv.org/abs/1808.10432>.
9. 고은영 (2018), 한국 문학 텍스트의 한영 번역 시 인간 번역과 포스트에디팅 결과물의 품질 비교 연구, 한국교육학술정보원, UCI code: I804:11012-000000010521
10. 최수연 (2017), 번역학의 ‘기술적 전환’ (Technological Turn): AI 시대의 영상번역, 번역학연구, số 18(2), 2017, tr.207-228.

DẪN LIỆU: Link nguồn dẫn các bài báo tiếng Việt

[1] Khai mạc Hội chợ hàng Việt Nam tiêu biểu xuất khẩu 2025

<https://www.qdnd.vn/kinh-te/tin-tuc/khai-mac-hoi-cho-hang-viet-nam-tieu-bieu-xuat-khau-2025-821457>

[2] Shinhan Life Việt Nam ra mắt sản phẩm bảo hiểm ‘Shinhan - Sống An Vui’

<https://vnexpress.net/shinhan-life-viet-nam-ra-mat-san-pham-shinhan-song-an-vui-4724562.html>

[3] Kinh tế Việt Nam 2025 có nhiều sức bật

<https://baohinhphu.vn/wb-kinh-te-viet-nam-du-bao-tang-truong-68-vao-nam-2025-102250312165227848.htm>

[4] Phản ứng của Việt Nam trước các động thái thuế quan của chính quyền Trump

<https://trungtamwto.vn/xuat-khau-xanh/28891-phan-ung-cua-viet-nam-truoc-cac-dong-thai-thue-quan-cua-chinh-quyen-trump>

[5] Việt - Mỹ sẽ đàm phán thỏa thuận thương mại đối ứng

<https://vnexpress.net/viet-my-se-dam-phan-thoa-thuan-thuong-mai-doi-ung-4872058.html>

[6] Đức sẽ cùng Ukraine sản xuất vũ khí tầm xa

<https://vnexpress.net/duc-se-cung-ukraine-san-xuat-vu-khi-tam-xa-4891712.html>

Comparing the quality of Vietnamese-Korean translations between AI and human translators in the genre of journalistic texts

Abstract: The study aims to compare the translation quality of Vietnamese-to-Korean journalistic texts produced by artificial intelligence (AI) and human translators. The question is whether AI has achieved a quality level equivalent to or superior to human translators in this specific text genre? The study employs a combination of qualitative and quantitative methods: six Vietnamese news articles were translated by AI and by five professional translators working in Korean organizations, and subsequently evaluated and compared by three native Korean lecturers. The evaluation criteria included (1) Accuracy, (2) Naturalness and Fluency, (3) Journalistic style, (4) The ability to convey cultural implications. The research findings indicate that AI excels in accuracy, stability, maintaining consistency of terminology, and conveying complete information. While human translators may make errors such as incorrect or missing translations, they have an advantage in using flexible and creative language, especially in article titles and emotionally expressive phrases. This difference stems from the technical characteristics of AI and the difficulties human translators face when translating into a target language which is their foreign language.

Key words: AI translation; human translator; Vietnamese - Korean Journalism; Translation quality; Post-editing.